

Miljö- och energidepartementet

103 33 Stockholm

Stockholm, 2016-05-02

Remissvar

Rapport från ett regeringsuppdrag om förslag på nationella regler för högfluorerade ämnen i brandsläckningsskum

M2016-/00120/Ke

Sammanfattning

I rapporten föreslås användningsbegränsning med vissa undantag i kombination med anmälningsplikt och omhändertagande/destruktion av restprodukter.

Trots att de listade undantagen är motiverade är det oklart om den föreslagna begränsningen verkligen skulle ha någon större effekt. Det kan dock ses som ett viktigt steg mot en restriktivare användning. Detta kräver dock att begränsningen kombineras med omfattande utbildning om de högfluorerade ämnena och stöd till forskning/utveckling av nya fluorfria släckningsskum, vilket förordas i rapporten.

Ett användningsförbud med villkorade undantag kunde möjligen ha varit ett kraftfullare alternativ.

Kommentarer

3 Högfluorerade ämnens hälso- och miljöfarliga egenskaper

Trots den lägre toxiciteten av kortkedjiga högfluorerade ämnen i jämförelse med långkedjiga bör användning av de förstnämnda i nyare skum också begränsas. Den ackumulerade, kombinerade och långsiktiga effekten av dessa ämnen är i dagsläget svårbedömt men det är klart att ämnena är persistenta och kommer finnas kvar i miljön under lång tid. Det är därför bra att rapporten föreslår att de högfluorerade ämnena ska behandlas som en grupp oavsett kedjelängd.

I detta sammanhang borde konsekvenserna för släckningspersonal som utsätts för de högfluorerade ämnena ha nämnts. Även om problemet i huvudsak ligger hos en annan enhet än Miljö- och energidepartementet, så är det högst relevant ur hälsosynpunkt.

5 Tillverkning, användning och destruktion

Avsnittet i rapporten avseende bl.a. tillverkning av de högfluorerade brandsläckningsskummen saknar en genomgång av de möjliga miljökonsekvenserna av själva tillverkningen och utsläpp därifrån. Vid förbud eller användningsbegränsning skulle dessa indirekt också minska när efterfrågan på fluorerade produkter minskar.

Det är ett problem att det inte har gått att få fram uppgifter om användning/lagerhållning på t.ex. civila flygplatser utanför Swedavia men det borde vara av mindre vikt då dessa sannolikt inte återfinns bland aktörerna med störst konsumtion av högfluorerade ämnen.

9 Konsekvensanalys

I rapporten nämns att dricksvattentäckter och brunnar har behövt tas ur bruk och att ett vattenverk i Uppsala har infört åtgärder p.g.a. för höga halter av högfluorerade ämnen. Det framgår inte om det finns dricksvattentäckter/vattenverk som i dagsläget, eller i det fall förslaget om användningsbegränsning går igenom, riskerar att tvingas till liknande åtgärder.

En bedömning av hur effektiv uppsamling av använt släckningsskum skulle vara saknas och en okänd andel av de högfluorerade resterna riskerar även fortsättningsvis att läcka ut i omgivningen och ner i grundvattnet.

Det finns även flera andra oklarheter angående konsekvenserna/verkan av en användningsbegränsning och det finns en inte negligerbar risk att läget skulle bli i stort sett oförändrat.

Alternativet användningsbegränsning är det enklaste, billigaste och snabbaste sättet att åstadkomma någon förändring och har därför ändå ett definierbart värde före nollalternativet. Det förutsätter dock att de förslagna utbildnings- och informationsinsatser för de kommunala räddningstjänsterna som föreslås i rapporten inkluderas och helst utökas för att inkludera övriga som berörs av frågan. Vidare bör stödet till forskning och utveckling kring nya fluorfria skum ingå som föreslaget för att öka möjligheterna till tidigare framtida utfasning av de fluorinnehållande produkterna. Det är också av högsta vikt att tillsyn och anmälningsplikt införs och att en uppföljning av utfallet av åtgärderna utförs kontinuerligt, så att en omvärdering kan göras vid behov.

Ett totalförbud är enligt rapporten förnärvarande omöjligt med avseende på bl.a. Försvarsmaktens och Petroleumindustrins säkerhetskrav. Undantaget dessa aktörer skulle den praktiska och ekonomiska påverkan av ett förbud bli störst för de kommunala räddningstjänsterna då användningen av klass B-skum är stor framför allt inom räddningstjänsten och lagringen är stor inom räddningstjänsten och petroleumindustrin (5.5/9.3.1). Eftersom Swedavia och vissa kommunala räddningstjänster redan har gått ifrån användningen av de högfluorerade brandsläckningsskummen (8.2) borde det emellertid vara möjligt att kräva detta även av övriga räddningstjänster. En realistisk kostnadsuppskattning ingår i rapporten men det framgår inte om kostnaderna utslutande skulle belasta kommunerna i detta fall.

10 Förslag på åtgärder

I de föreslagna åtgärderna förutsätts PFOS och PFOA undantas, vilket är befogat p.g.a. att dessa redan täcks in av andra regelverk inom t.ex. EU.

Det är också rimligt att användning av högfluorerade släckningsskum ska anmälas i förväg utom vid skarpa situationer då det måste anmälas i efterhand. Detta underlättar uppföljning av hur stor den fortsatta användningen kommer att bli och hur stor del som omhändertas. Det borde här också finnas en möjlighet för tillsynsmyndigheten att avslå användning som inte anses nödvändig.

Slutsats

Det är tveksamt om den föreslagna användningsbegränsningen kommer att ha tillräckligt stor effekt p.g.a. de nödvändiga undantagen och svårigheter att få fram ett heltäckande underlag. Om det införs är de kompletterande insatserna och uppföljningen av högsta vikt. Det är också nödvändigt att möjliggöra en skärpning vid behov.

Remissvaret har utarbetats av professor Åsa Emmer, analytisk kemi, avdelningen för tillämpad fysikalisk kemi vid skolan för kemivetenskap.

Peter Gudmundson
Rektor